

Fundusze Europejskie

Ewaluacja dotycząca postępu rzeczowego i finansowego FE SL 2021-2027 w zakresie funduszu FST na potrzeby przeglądu śródkresowego

Załącznik nr 4 – Szczegółowy komentarz do postępu realizacji celów pośrednich i końcowych Priorytetu X FE SL 2021-2027

Wykonawca badania:

Imapp Consulting sp. z o.o.

ul. Twarda 44,

00-831 Warszawa

www.imapp.consulting

hello@imapp.consulting

imapp consulting

Zamawiający:

Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego

ul. Ligonja 46

40 - 037 Katowice

www.slaskie.pl

kancelaria@slaskie.pl

Warszawa – Katowice, grudzień 2024

Badanie współfinansowane w 85 % ze środków Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji w ramach Priorytetu FESL.13 Fundusze Europejskie na Pomoc Techniczną FST Działanie FESL.13.01 Pomoc Techniczna FST oraz w 15 % z wkładu budżetu województwa śląskiego.

SPIS TREŚCI

1	Postęp realizacji celów Priorytetu X	4
1.1	Wskaźniki produktu	4
1.2	Wskaźniki rezultatu.....	16

1 POSTĘP REALIZACJI CELÓW PRIORYTETU X

Do oceny postępów realizacji celów Priorytetu X wybrano łącznie 17 wskaźników, w tym 10 wskaźników produktu i 7 wskaźników rezultatu. Obrazują one efekty inicjatyw w głównych obszarach wsparcia tj. wsparciu rynku pracy, przedsiębiorstw, OZE, ekologicznego transportu publicznego, rekultywacji obszarów zdegradowanych, edukacji i zintegrowanego rozwoju terytorialnego.

1.1 Wskaźniki produktu

Niemal wszystkie (9 na 10) wskaźniki produktu mają wyznaczone cele pośrednie, które powinny zostać zrealizowane do końca 2024 r. Z dostępnych danych wynika jednak, że na dzień 30.06.2024 wszystkie z nich osiągały wartość 0. Przeprowadzone analizy wskazują, że większość (8 z 9) wskaźników nie osiągnie celów pośrednich. Co więcej, bazując na szacunkach wykorzystujących dane z LSI2021, wyniki badania CAWI potencjalnych beneficjentów oraz zaktualizowane wskaźniki inflacji należy uznać, że również cele końcowe większości (6 z 10) wskaźników produktu nie zostaną osiągnięte.

Tabela 1. Ocena szans realizacji celów pośrednich i końcowych wskaźników produktu dla Priorytetu X oraz czynniki zagrażającej ich osiągnięciu

Nazwa wskaźnika [jednostka miary]	Cele Pośrednie	Cele Końcowe	Realizacja	Szansa osiągnięcia celu pośredniego	Szansa osiągnięcia celu końcowego	Przyczyny problemów z osiągnięciem celów
Osoby pracujące, w tym prowadzące działalność na własny rachunek [osoby]	4 786	95 725	0	Cel zostanie zrealizowany w około 74%	Cel nie zostanie zrealizowany	Cel końcowy nie zostanie zrealizowany ze względu na znaczny wzrost kosztów wsparcia 1 osoby.
Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże) [przedsiębiorstwa]	340	1940	0	Cel nie zostanie zrealizowany	Cel nie zostanie zrealizowany	Cel pośredni niemożliwy do realizacji z uwagi na opóźnienia w uruchomieniu perspektywy finansowej 2021-2027. Cel końcowy niemożliwy do osiągnięcia z uwagi na znaczący wzrost kosztów realizacji inwestycji.
Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w formie dotacji [przedsiębiorstwa]	340	1940	0	Cel nie zostanie zrealizowany	Cel nie zostanie zrealizowany	Cel pośredni niemożliwy do realizacji z uwagi na opóźnienia w uruchomieniu perspektywy finansowej 2021-2027. Cel końcowy niemożliwy do osiągnięcia z uwagi na

Nazwa wskaźnika [jednostka miary]	Cele Pośrednie	Cele Końcowe	Realizacja	Szansa osiągnięcia celu pośredniego	Szansa osiągnięcia celu końcowego	Przyczyny problemów z osiągnięciem celów
						znaczący wzrost kosztów realizacji inwestycji.
Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej) [MW]	20	392	0	Cel nie zostanie zrealizowany	Cel zostanie zrealizowany	Cel pośredni niemożliwy do realizacji z uwagi na opóźnienia w uruchomieniu perspektywy finansowej 2021-2027.
Powierzchnia wspieranych zrehabilitowanych gruntów [ha]	141	2 824	0	Cel nie zostanie zrealizowany	Cel nie zostanie zrealizowany	Cel pośredni niemożliwy do realizacji z uwagi na opóźnienia w uruchomieniu perspektywy finansowej 2021-2027. Cel końcowy niemożliwy do osiągnięcia z uwagi na bardzo duże koszty inwestycji rekultywacyjnych, wielokrotnie przekraczające koszty określone na bazie doświadczeń z poprzednich perspektyw. Wysokie koszty obecnie wspieranych inwestycji wynikają ze specyfiki projektów

Nazwa wskaźnika [jednostka miary]	Cele Pośrednie	Cele Końcowe	Realizacja	Szansa osiągnięcia celu pośredniego	Szansa osiągnięcia celu końcowego	Przyczyny problemów z osiągnięciem celów
						rekultywacyjnych wspieranych z FST, które koncentrują się na obszarach wymagających bardziej złożonych i kosztownych działań rekultywacyjnych, pozwalających na usunięcie zanieczyszczeń pokopalnianych i przemysłowych oraz zabezpieczenie tych terenów.
Pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego [pasażerowie]	76	1 513	0	Cel nie zostanie zrealizowany	Cel nie zostanie zrealizowany	Cel pośredni nie zostanie zrealizowany ze względu na późne uruchomienie wsparcia oraz specyfikę projektów związanych z zakupem taboru, które dotyczą zazwyczaj zakupu więcej niż 1 pojazdu. Cel końcowy nie zostanie zrealizowany z uwagi na wzrost kosztów zakupu taboru autobusowego oraz ze względu na zmniejszenie alokacji na ten obszar i przeznaczenie jej na projekty priorytetowe,

Nazwa wskaźnika [jednostka miary]	Cele Pośrednie	Cele Końcowe	Realizacja	Szansa osiągnięcia celu pośredniego	Szansa osiągnięcia celu końcowego	Przyczyny problemów z osiągnięciem celów
						skoncentrowane na budowie dróg rowerowych.
Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego [osoby]	197 739	3 954 782	0	Cel nie zostanie zrealizowany	Cel zostanie zrealizowany	Cel pośredni nie zostanie zrealizowany dla celu finansowanego z FST, ze względu na opóźnienie w uruchomieniu bieżącej perspektywy finansowej.
Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem [osoby]	509	10 185	0	Cel zostanie zrealizowany	Cel zostanie zrealizowany	Nd
Liczba wspartych zintegrowanych węzłów przesiadkowych [szt.]	0	7	0	Nd	Cel nie zostanie zrealizowany	Cel końcowy nie zostanie zrealizowany ze względu na zmniejszenie alokacji na ten obszar i przeznaczenie jej na projekty priorytetowe, skoncentrowane na budowie dróg rowerowych.

Nazwa wskaźnika [jednostka miary]	Cele Pośrednie	Cele Końcowe	Realizacja	Szansa osiągnięcia celu pośredniego	Szansa osiągnięcia celu końcowego	Przyczyny problemów z osiągnięciem celów
Wspierane strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego [szt.]	3	3	0	Cel nie zostanie zrealizowany	Cel zostanie zrealizowany	Cel pośredni niemożliwy do realizacji z uwagi na opóźnienia w uruchomieniu perspektywy finansowej 2021-2027.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie FE SL 2021-2027 (wersja 1.2) oraz danych z CST2021 (stan na 30.06.2024)

Poniżej skomentowano możliwość realizacji poszczególnych wskaźników produktu wybranych do monitorowania realizacji celów Priorytetu X.

- 1. Osoby pracujące, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek –** obecnie na jego wartość pracują przede wszystkim projekty w obszarze kształcenia osób dorosłych z Działania 10.17. Wszystkie 16 z nich rozpoczęło się w 2024 roku i potrwać aż do końca 2026 roku. Aktualnie wszyscy beneficjenci prowadzą intensywne działania rekrutacyjne, mając zakończone przeważnie po 2 rundy naborów uczestników do projektów. Aktualnie na listach uczestników znajduje się blisko 3000 osób, przy czym część z nich nie złożyła jeszcze dokumentów potwierdzających spełnianie kryteriów uczestnictwa, co może oznaczać, że realnie zakwalifikowano znacznie mniej osób na koniec września 2024, niż przywołane 3000 osób¹. Istnieje realna szansa, że oczekiwane 4 786 osób zostanie skutecznie zakwalifikowanych do projektów i rozpocznie udział we wsparciu, aby móc zostać wykazanymi w wartości wskaźnika. Nie można jednak potwierdzić z całą pewnością, że tak się stanie. Będzie to zależało nie tylko od sprawności beneficjentów, ale także od zainteresowania potencjalnych uczestników, które w niektórych naborach jest bardzo niskie i sprowadza się nawet do jedynie kilku osób na nabór. Nie bez znaczenia mogą okazać się też harmonogramy wsparcia, oferowane przez podmioty dostarczające usługi w BUR, a także kalendarze akademickie w przypadku studiów podyplomowych. Wątpliwości budzi też możliwość osiągnięcia wartości końcowej tego wskaźnika. W założeniach metodologicznych jego szacunku przyjęto koszty jednostkowe z Działania 8.2 RPO WSL, czyli z projektów na wsparcie dla przedsiębiorców i ich pracowników w zakresie rozwoju przedsiębiorstwa, które dodatkowo skorygowano współczynnikiem inflacji i przeliczono względem dostępnej alokacji. Analiza kosztów jednostkowych na podstawie wniosków o dofinansowanie z Działania 10.17 i 10.20 FE SL 2021-2027 wskazuje na fakt niedoszacowania tych

¹ Rekrutacja w przywołanych projektach jest prowadzona dwuetapowo. W pierwszym etapie przyjmowane są zgłoszenia i ich zebraniu beneficjenci publikują listy podstawowe, jednocześnie wyznaczając uczestnikom czas na dostarczenie pełnej dokumentacji. Po weryfikacji złożonych dokumentów publikowane są listy ostateczne z danego naboru. Często tylko niewielki odsetek osób zarejestrowanych na listach podstawowych skutecznie potwierdza swój udział w projekcie, przez co do list ostatecznych kwalifikuje się niewielka część osób, które się pierwotnie zgłosiły.

kosztów w metodologii liczenia wskaźników. Ostateczny koszt jednostkowy przyjęty w szacunkach IZ wyniósł 10 881,19 zł, zaś wnioski o dofinansowanie z Działania 10.17 i 10.20 wskazują na znacznie wyższe koszty, o blisko 50% przekraczające szacunki, co wiąże się z uwzględnieniem projektów z Działania 10.20 na zakładanie działalności gospodarczej, w których realnie niewielka część alokacji pracuje na przywołany wskaźnik. W związku z powyższym proponujemy pozostawić w szacunkach przyjętą alokację² przy jednoczesnym skorygowaniu kosztów jednostkowych na bazie szacunków z wniosków o dofinansowanie, które wpłynęły do końca sierpnia 2024 roku.

- 2. Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże) oraz Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w formie dotacji** – wskaźniki te w przypadku Priorytetu X są tożsame, gdyż pracują na nie tylko działania dotacyjne (10.1, 10.2, 10.3 i 10.4). W Programie przyjęto, że do końca 2024 r. uda się osiągnąć wartość wskaźnika na poziomie 340, przy czym wg stanu na 30.06.2024, podpisano umowy dopiero ze 105 firmami, a wg stanu na 1.09.2024 – z 215 firmami. Z uwagi na fakt, że realizowane projekty dotyczą inwestycji o znaczącej wartości (większość to makroinwestycje pow. 5 mln zł), nie ma realnych szans na zakończenie ich realizacji do końca 2024 r. Jednocześnie, biorąc pod uwagę fakt, że realizacja wskaźnika liczona jest w momencie złożenia przez beneficjenta pierwszego wniosku o płatność, a zgodnie z Umową o dofinansowanie - beneficjent składa wniosek o płatność pośrednią nie częściej niż raz na trzy miesiące licząc od dnia zawarcia Umowy³, firmy które nie podpisały umowy do 1.09.2024 r nie mają de facto szans na kontrybuowanie do osiągnięcia wartości pośredniej wskaźnika (nie złożą wniosku o płatność do końca 2024 r.). Wartość pośrednia dla tego wskaźnika nie zostanie więc osiągnięta. Również osiągnięcie wartości docelowych dla tych wskaźników jest bardzo mało realne do osiągnięcia. Po aktualizacji kosztów jednostkowych dla

² Składa się ona na alokację z Działań 10.17 (kształcenie osób dorosłych), 10.18 (redemployment), 10.19 (outplacement), 10.20 (outplacement na założenie działalności gospodarczej) i 20.21 (wsparcie pracowników procesu transformacji).

³ Par 6 pkt. 9 Umowy o dofinansowanie projektu w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, z 25.04.2024 r.

Działań 10.1, 10.2 i 10.4, oszacowano, że w ramach tych działań realne jest wsparcie łącznie 133 firm, przy założeniu wykorzystania całej dostępnej w nich alokacji. Natomiast w Działaniu 10.3, koszt jednostkowy jest silnie zróżnicowany: w projektach z naboru dla mikroinwestycji, wyniósł ok. 1,4 mln zł, podczas gdy dla makroinwestycji wynosi ok. 19,3 mln zł. Z pozostałej alokacji 50 mln zł zaplanowano na wsparcie rozwoju działalności rzemieślniczej. W zależności od tego, czy pozostała w działaniu alokacja zostanie przeznaczona na mniejsze projekty typu mikroinwestycje, czy większe – makroinwestycje, realna do osiągnięcia wartość docelowa wynosi od 638 do 1175. Rekomenduje się obniżenie wartości docelowej do 638, tak by zachować elastyczność w wydatkowaniu reszty alokacji w 10.3.

- 3. Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej)** - w celach Priorytetu X założono, że do końca 2024 r. wskaźnik osiągnie wartość 20 MW. Na wskaźnik ten pracują wyłącznie projekty z Działania 10.6. Wg stanu na 30.06.2024, wnioskodawcy na podpisanych umowach zadeklarowali realizację wskaźnika na poziomie 56 MW, z czego aż 47 MW przypada na projekty parasolowe i grantowe gmin. Z uwagi na dosyć długą procedurę realizacji tego typu projektów oraz ich skomplikowanie (zmiany listy uczestników projektów, konieczność ogłoszenia przetargów w przypadku projektu parasolowych), oraz relatywnie krótki czas od rozstrzygnięcia naboru (27.03.2024), szanse na osiągnięcie wartości pośredniej na koniec 2024 r. są minimalne. Natomiast istnieją szanse na osiągnięcie (lub prawie osiągnięcie) wartości docelowej, określonej dla tego wskaźnika na poziomie 392 MW. Biorąc pod uwagę dostępną alokację (przeliczoną wg kursu EUR z 30.06.2024) i koszt jednostkowy zaktualizowany na podstawie podpisanych już umów o dofinansowanie, realną do osiągnięcia wartość docelową oszacowano na poziomie 367,5 MW, co jest wartością o 6% niższą niż przyjęta w Programie wartość docelowa.
- 4. Powierzchnia wspieranych zrehabilitowanych gruntów** – wg. danych na 1.09.2024 r. wskaźnik ten realizowany może być w ramach 39 projektów, których

wnioski nie zostały dotychczas odrzucone ani anulowane⁴. Wnioski te złożono w ramach działań: 10.5, 10.7 i 10.9. Wskaźnika tego nie realizuje natomiast żaden z projektów złożonych w ramach Działania 10.1 (Wykorzystanie terenów zdegradowanych w celu rozwoju regionu poprzez inwestycje przedsiębiorstw), które pierwotnie również miało na niego pracować. W projektach, w których zaplanowano rekultywację terenów zdegradowanych zadeklarowano objęcie tym działaniem 114,52 ha. Biorąc pod uwagę skalę wykorzystanej alokacji oraz koszt objęcia rekultywacją 1 ha terenu, również cel końcowy tego wskaźnika nie zostanie zrealizowany. Wynika to z dwóch zasadniczych kwestii. Po pierwsze, koszt rekultywacji 1 ha powierzchni zdegradowanej przyjęty na etapie szacowania wynosił nieco ponad 812 tys. zł, natomiast mediana kosztu określonego na podstawie danych z systemu CST2021 w zależności od działania waha się od 2,3 do niemal 55 mln zł. Różnice te wynikają z faktu, że rekultywacje finansowane z FST to o wiele bardziej złożone i kosztochłonne projekty, niż te finansowane w ramach poprzednich perspektyw finansowych ze środków EFRR. Dotyczą one terenów i obiektów pogórnictwa i przemysłowych, których rekultywacja jest o wiele trudniejszym zadaniem m.in. ze względu na skalę zanieczyszczeń pozostałych po działalności górniczej i przemysłowej.

Po drugie wspierane projekty z Działania 10.9 oraz 10.5, w szczególności przedsięwzięcia priorytetowe dotyczą raczej inwestycji w obiekty i rekultywacji tych obiektów, ewentualne tereny zdegradowane w nich ujęte, to te dookoła wspieranych budynków. Nie są to więc inwestycje o dużym potencjale dla realizacji tego wskaźnika. Co więcej obecnie, nie wszyscy beneficjenci działania 10.9 decydują się na monitorowanie tego wskaźnika. Z kolei przedsięwzięcia skoncentrowane głównie na działaniach rekultywacyjnych (inwestycje z Działania 10.7) to niewielkie projekty, w ramach których wspierane są dosyć małe obszary zdegradowane (np. hałdy pokopalniane).

⁴ Są to wnioski ocenione pozytywnie (z umową i bez), te w trakcie oceny lub skierowane do poprawy.

Co więcej, abstrahując od kosztów jednostkowych wsparcia, samo założenie, że interwencja z Priorytetu X FE SL obejmie około 30%⁵ wszystkich obszarów przemysłowych, w tym pogórnicych w województwie było zdecydowanie zbyt ambitne. Biorąc pod uwagę problemy i wyzwania związane z tego typu inwestycjami, wynikające m.in. z faktu, że właścicielem terenów pogórnicych jest często SRK, które samo nie może być beneficjentem działań rekultywacyjnych. Beneficjentem może być gmina, musi ona jednak wcześniej pozyskać te tereny od SRK, a proces ten trwa dosyć długo jak wynika z przeprowadzonych analiz.

5. Pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego – w celach Priorytetu X założono, że do końca 2024 r. uda się osiągnąć 5% wartości docelowej tego wskaźnika, tj. 76 miejsc w ekologicznym taborze zbiorowego transportu publicznego, natomiast w 2029 r. wartość ta osiągnie 1513 miejsca. Weryfikacja danych na temat przedsięwzięć priorytetowych z Działania 10.12, które mają ten wskaźnik realizować wskazuje, że nie uda się osiągnąć ani wyznaczonych celów pośrednich, ani końcowych. Problem z osiągnięciem celów pośrednich wynika z jednej strony z opóźnień we wdrażaniu perspektywy finansowej 2021-2027. Z drugiej z błędnych założeń przyjętych na etapie szacowania, które wydają się abstrahować od specyfiki tego typu inwestycji. Założenie osiągnięcia 5% wskaźnika, nie bierze pod uwagę przeciętnej pojemności 1 pojazdu oraz planowanej do zakupu w ramach projektu liczby pojazdów. Prawdopodobieństwo złożenia wniosku na zakup 1 pojazdu jest raczej niewielkie. Z tego względu nawet przy wcześniejszym uruchomieniu wsparcia, osiągnięcie celu pośredniego w przyjętej wartości byłoby niemożliwe. Cel końcowy nie zostanie z kolei zrealizowany z uwagi na kilkukrotnie wyższy niż pierwotnie szacowano koszt zakupu taboru autobusowego, przekładający się na wyższy koszt wsparcia 1 miejsca w transporcie publicznym oraz planowane przez IZ przeniesienie alokacji z kategorii interwencji 082 (tabor czystego transportu miejskiego) na inwestycje związane z infrastrukturą rowerową. W związku z

⁵ Zgodnie z TPST w województwie śląskim jest około 9,5 tys. ha obszarów przemysłowych, w tym 5,9 ha terenów pogórnicych.

planowaną zmianą, brak będzie środków na zwiększenie skali inwestycji na transport publiczny, pozwalającej na zwiększenie wartości wskaźnika.

6. Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego – ze względu na opóźnienia w uruchomieniu perspektywy finansowej 2021-2027 do końca 2024 r. w ramach Priorytetu X nie zostanie zakończona realizacja żadnego projektu realizującego cele jednej z trzech strategii ZIT, oznacza to, że również cel pośredni tego wskaźnika nie zostanie zrealizowany. Co więcej, samo podejście do wyznaczania wartości pośredniej wskaźnika wydaje się wątpliwe. Założono, że do końca 2024 r. 5% ludności z obszarów objętych 3 strategiami ZIT, zostanie objętych projektami w ramach FST. Podejście takie nie ma żadnego uzasadnienia w doświadczeniach z wdrażania interwencji w poprzednich latach. Niezagrożona jest natomiast realizacja jego celu końcowego. **Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem** - wydaje się, że mimo, póki co, zerowej realizacji na koniec czerwca 2024 roku, wartość pośrednia wskaźnika „Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem” może zostać osiągnięta. Rozpoczynające się projekty oraz startujący równolegle rok szkolny powinny sprzyjać sprawnemu wdrażaniu. Na 30.06.2024 w realizacji było 7 projektów, w których beneficjenci deklarowali wsparcie 1128 uczniów, zaś 2 miesiące później podpisanych było już 18 umów, przewidujących uczestnictwo 4191 uczniów i uczennic. Jeśli 12% z nich rozpocznie udział w projekcie jeszcze przed końcem 2024 roku, wartość pośrednia zostanie osiągnięta. Przy odpowiednim zainteresowaniu wnioskodawców problemem nie będzie osiągnięcie wartości końcowej, ponieważ aktualnie rejestrowane koszty realizacji projektów wpisują się w założenia przyjęte przy szacowaniu wartości wskaźnika. Z uwagi na wzrost kosztów realizacji projektów oraz przesunięcia w alokacji (część alokacji przesunięto na kategorię wsparcia związaną z budową ścieżek rowerowych, których dotyczyć będzie przedsięwzięcie priorytetowe, zmniejszając tym samym alokację na wsparcie transportu publicznego) trudny będzie również do uzyskania cel końcowy wskaźnika.

7. **Liczba wspartych zintegrowanych węzłów przesiadkowych** – wskaźnik ten realizowany miał być w ramach projektów z Działania 10.12 Poprawa mobilności mieszkańców regionu i spójności transportowej. Jednak ostatecznie przedsięwzięcie priorytetowe wnioskujące o wsparcie z tego instrumentu nie będzie do niego kontrybuowało. Co więcej, w trakcie wdrażania Priorytetu X część alokacji, która pracować miała na ten wskaźnik przesunięto do kategorii interwencji dedykowanej infrastrukturze rowerowej, której dotyczyć będzie przedsięwzięcie priorytetowe. Podobny miernik „Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych” zadeklarowany został natomiast do realizacji w ramach Działania 10.15 Wykorzystanie endogenicznego potencjału podregionów górniczych, w którym wspierane jest przedsięwzięcie priorytetowe, w którym założono wsparcie docelowo 3 węzłów przesiadkowych. Niezależnie od działania pracującego na realizację wskaźnika, jego wartość docelowa nie zostanie osiągnięta, ze względu na inny niż zakładano profil projektów. Z tego względu sugerowana jest zmiana wartości docelowej tego wskaźnika, na odpowiadającą efektom planowanego do dofinansowania przedsięwzięcia priorytetowego z Działania 10.15, tj. wartość 3.
8. **Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego** – w ramach Priorytetu X założono wsparcie 3 strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego, tj. ZIT Subregionu Centralnego, Południowego i Zachodniego. W Programie założono, że wskaźnik ten zostanie osiągnięty do końca 2024 r. Jednak z uwagi na opóźnienie w uruchomieniu perspektywy finansowej 2021-2027, do końca tego roku nie uda się zakończyć, żadnego z projektów realizujących założenia strategii ZIT. Niezagrożona jest natomiast realizacja celu końcowego tego wskaźnika.

1.2 Wskaźniki rezultatu

Wskaźniki rezultatu wybrane do monitorowania Priorytetu X obrazują efekty wsparcia przedsiębiorstw, szczególnie w kontekście tworzenia miejsc pracy, kształcenia, ograniczenia emisji zanieczyszczeń i rozwoju OZE, jak również inwestycji związanych z rekultywacją gruntów. W przeciwieństwie do wskaźników produktu, dla wskaźników rezultatu nie trzeba wyznaczać celów pośrednich, a jedynie wskazać cele końcowe. Z

analizy dostępnych danych wynika, że w przypadku części tych wskaźników wartości docelowe wyznaczone na 2029 zostaną przekroczone, natomiast, część nie zostanie prawdopodobnie zrealizowana.

Tabela 2. Ocena szans realizacji celów końcowych wskaźników rezultatu dla Priorytetu X oraz czynniki zagrażające ich osiągnięciu

Nazwa wskaźnika [jednostka miary]	Wartość odniesienia (rok)	Cel Końcowy	Realizacja	Szansa realizacji celu	Przyczyny problemów z osiągnięciem celów
Miejsca pracy utworzone we wspieranych podmiotach [roczny EPC]	0 (2021)	2 785	0	Cel zostanie zrealizowany	nd
Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe) [EUR]	0 (2021)	874 044 012	0	Cel zostanie zrealizowany	nd
Uczestnicy uzyskujący kwalifikacje po zakończeniu udziału w programie [osoby]	0 (2021)	105 194	0	Cel zostanie zrealizowany	nd
Szacowana emisja gazów cieplarnianych [tony ekwiwalentu CO ₂ /rok]	27 (2021)	14	0	Cel zostanie zrealizowany	Nd
Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej) [MWh/rok]	0 (2021)	427 983	0	Cel nie zostanie zrealizowany	Cel końcowy nie zostanie zrealizowany ze względu na znaczny wzrost kosztów realizacji inwestycji.

Nazwa wskaźnika [jednostka miary]	Wartość odniesienia (rok)	Cel Końcowy	Realizacja	Szansa realizacji celu	Przyczyny problemów z osiągnięciem celów
Grunty zrehabilitowane wykorzystywane jako tereny zielone, pod budowę lokali socjalnych lub pod działalność gospodarczą lub inną [ha]	0 (2021)	2 824	0	Cel nie zostanie zrealizowany	Cel końcowy nie zostanie zrealizowany z uwagi na bardzo duże koszty inwestycji rekultywacyjnych, wielokrotnie przekraczające koszty określone na bazie doświadczeń z poprzednich perspektyw. Wysokie koszty obecnie wspieranych inwestycji wynikają ze specyfiki projektów rekultywacyjnych wspieranych z FST, które koncentrują się na obszarach wymagających bardziej złożonych i kosztownych działań rekultywacyjnych, pozwalających na usunięcie zanieczyszczeń pokopalnianych i przemysłowych oraz zabezpieczenie tych terenów.
Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego	0 (2021)	1 505 435	0	Cel nie zostanie zrealizowany	Cel końcowy nie zostanie zrealizowany ze względu na zakup mniejszej niż planowano liczby autobusów i przesunięcie alokacji na przedsięwzięcia priorytetowe związane z wsparciem dróg rowerowych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie FE SL 2021-2027 (wersja 1.2) oraz danych z CST2021 (stan na 30.06.2024)

Poniżej skomentowano możliwość realizacji poszczególnych wskaźników rezultatu wybranych do monitorowania realizacji celów Priorytetu X.

- 1. Miejsca pracy utworzone we wspieranych podmiotach** – Wskaźnik jest mierzony w Działaniach 10.3 i 10.4, przy czym w tym pierwszym zastosowano błędne podejście zakładające liczenie wskaźnika jako suma różnic między wartością bazową i docelową, na który pracują przede wszystkim etaty wytworzone. Błąd ten jest korygowany przez aneksy z beneficjentami. Beneficjenci dotychczas zadeklarowali utworzenie niespełna 700 nowych miejsc pracy, co stanowi około ¼ wartości docelowej. Analiza wykazała, że koszty utworzenia 1 nowego miejsca pracy diametralnie różnią się pomiędzy poszczególnymi typami interwencji. W przypadku wsparcia dużych przedsiębiorstw koszt jednostkowy wynosi ponad 2 mln zł, a dla makroinwestycji w Działaniu 10.3 to blisko 3,5 mln zł na 1 miejsce. Zaś w projektach mikroinwestycyjnych na utworzenie nowego etatu wystarczy przeciętnie 266 tys. zł. Tak więc ostateczna wartość jaką może osiągnąć wskaźnik w dużej mierze będzie konsekwencją decyzji o tym jak zostaną podzielone pozostałe środki. Przeprowadzono symulację, która uwzględnia utworzenie z pozostałej alokacji z Działania 10.4 kolejnych 172 EPC⁶ oraz przeznaczenia pozostałej alokacji z Działania 10.3 na mikroinwestycje i utworzenie tym samym kolejnych 2,5 tys. nowych miejsc pracy⁷. Łącznie z wartościami deklarowanymi przez beneficjentów daje to możliwość utworzenia łącznie 3371 miejsc pracy, co przekracza założoną wartość docelową. Jeśli jednak cała pozostała kwota z Działania 10.3 zostanie przeznaczona na makroinwestycje, to przy rejestrowanych obecnie kosztach jednostkowych⁸ łącznie zostanie utworzonych niewiele ponad 1000 miejsc pracy, czyli znacznie mniej niż zakładano. Jak opisano w części poświęconej postępowi kontraktacji, nie zapadały jeszcze decyzje na co zostaną przeznaczone pozostałe

⁶ Przy koszcie jednostkowym 2,1 mln zł dla pozostałych 315 mln zł alokacji uruchamianej w IV kwartale 2024 i dofinansowaniu 85%.

⁷ Dla pozostałej alokacji 568 mln zł przy koszcie jednostkowym 266 tys. zł i dofinansowaniu 85%.

⁸ Dla pozostałej alokacji 568 mln zł przy koszcie jednostkowym 3,5 mln zł i dofinansowaniu 85%.

środki, a to w dużej mierze będzie determinowało osiągnięte wartości wskaźnika rezultatu. Jeżeli więc autorzy Programu chcą wspierać miejsca pracy, to należy przekierować środki na mikroinwestycje, a jeśli celem nadrzędnym ma być doinwestowanie MŚP makroinwestycjami, konieczne będzie zmniejszenie wartości docelowej wskaźnika „Miejsca pracy utworzone we wspieranych jednostkach”.

2. **Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe)** – na wskaźnik pracują Działania 10.1, 10.2, 10.3, 10.4, 10.5 i 10.7. Wg stanu na 30.06, zakontraktowano już projekty, które powinny pozwolić na przekroczenie wartości docelowej dla tego wskaźnika. Jednocześnie, znaczna część alokacji pracującej na wskaźnik jest jeszcze niewykorzystana. Dlatego wartość docelowa wskaźnika przyjęta w Programie powinna zostać bez problemu osiągnięta, a nawet wyraźnie przekoczona.
3. **Uczestnicy uzyskujący kwalifikacje po zakończeniu udziału w programie** – na tę miarę rezultatu będą pracowały projekty z Działania 10.17, 10.18, 10.19, 10.20, 10.21, 10.23, 10.25 i 10.26. Każde z nich w innym stopniu przyczyni się do ostatecznej wartości wskaźnika. Już teraz zakontraktowano projekty, które powinny dostarczyć około $\frac{1}{3}$ oczekiwanej wartości docelowej, choć w realizacji są, póki co tylko niektóre projekty z Priorytetu X w obszarze kształcenia dorosłych, edukacji zawodowej i rozwoju kształcenia wyższego. Przy szacowaniu wartości docelowej IZ posłużyła się metodą kosztów jednostkowych, co nie jest podejściem rekomendowanym przez ewaluatorów, zwłaszcza w sytuacji wskaźników łączących różnego rodzaju wsparcia, o innych parametrach efektywności. Niemniej oszacowane wartości przystają do kosztów deklarowanych przez dotychczasowych wnioskodawców, więc nie rekomendujemy na tym etapie korekt wartości docelowej. Osiągnięcie przyjętej w Programie wartości końcowej jest wciąż realne.
4. **Szacowana emisja gazów cieplarnianych** – na etapie programowania przyjęto, że na wskaźnik będzie pracować wyłącznie Działanie 10.12, w którym dzięki sfinansowaniu zakupu 127 autobusów nisko i zeroemisyjnych uda się obniżyć emisję gazów cieplarnianych z 27 ton ekwiwalentu CO² do 14 ton, co oznacza

spadek o 13 ton ekwiwalentu CO₂. Zakładany spadek emisji zostanie bez problemu osiągnięty. Sam projekt priorytetowy realizowany w ramach Działania 10.12, wg deklaracji ze złożonego wniosku o dofinansowanie, ma doprowadzić do spadku emisji z 338,5 ton ekwiwalentu CO₂ do 283,2 ton, co oznacza spadek o 55,3 ton ekwiwalentu CO₂. Co więcej, na wskaźnik ten będą pracowały również projekty z Działania 10.6, w którym oszacowano, że wykorzystanie całej alokacji doprowadzi do spadku emisji gazów cieplarnianych o 95 tys. ton ekwiwalentu CO₂.

- 5. Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej)** – na wskaźnik pracują wyłącznie projekty wsparte w ramach działania 10.6. Analiza przeprowadzona na podstawie podpisanych już umów o dofinansowanie wykazała, że koszt jednostkowy wytworzenia w dofinansowanych projektach 1 MWh / rocznie będzie najprawdopodobniej istotnie wyższy niż zakładano na etapie programowania. Z tego względu, wartość docelowa wskaźnika przyjęta w Programie jest mało realna do osiągnięcia.
- 6. Grunty zrekultywowane wykorzystywane jako tereny zielone, pod budowę lokali socjalnych lub pod działalność gospodarczą lub inną** – problem z osiągnięciem celu końcowego tego wskaźnika jest analogiczny, jak dla wskaźnika produktu „Powierzchnia wspieranych zrekultywowanych gruntów”. Projekty dotychczas dofinansowane i te starające się o wsparcie, dotyczą w większej mierze wsparcia obiektów i terenów wokół nich, niż rekultywacji dużych obszarów pogórnicych czy przemysłowych. Stąd ich potencjał do realizacji tych wskaźników jest ograniczony, a zakładany cel raczej nieosiągalny.
- 7. Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego** – problem z osiągnięciem celu końcowego wskaźnika rezultatu jest pokłosiem wsparcia mniejszej niż pierwotnie szacowano liczby miejsc w taborze zbiorowego transportu publicznego.